

Julio Medem

Med sine finurlige og fantasifulde fortællinger om livets allerstørste spørgsmål har den baskiske instruktør Julio Medem med stor sans for det visuelle - og en sælsom forkærlighed for dyr - markeret sig som Spaniens vigtigste instruktør i generationen efter Pedro Almodóvar

Julio Medem er født i 1958 i den baskiske by Donostia, alias San Sebastián, og har en lægeuddannelse bag sig. Han begyndte som dreng at lave små film med sin fars super 8-kamera og instruerede op igen - nem 1980'erne flere kortfilm, samtidig med at han fungerede som filmkritiker, bl.a. på dagbladet *La voz de Euskadi*. Spillefilmdebuten *Vacas* (1992, *Køer*) gav Medem en Goya-pris for bedste nye instruktør i Spanien.

Mennesker og andre dyr. *Vacas* er et slægtsdrama om familierne Irigibel og Mendiluze, der lever side om side i en dal i Baskerlandet, kun adskilt af en skov. I filmens begyndelse kan Manuel Irigibel ved fronten under den anden carlistkrig i 1875 overbringe Carmelo Mendiluze nyheden om, at han hjemme er blevet far til en lille pige. Glæden varer dog kort, for Carmelo rammes dødeligt af fjenden, og Manuel må redde sit liv ved at smøre sig ind i Carmelos blod og spille død. En ko stirrer overbærende på ham.

I 1905 sidder den aldrende Manuel hjemme i dalen og maler billeder af sine køer. Han er overbevist om, at han lever i en verden mellem livet og døden, og hans seksårige sønnedatter Cristina er indviet i denne hemmelighed. Manuels søn, Ignacio, er en talentfuld 'aizkolari', brændehugger, og han vinder en dyst over den

skinsyge Juan Mendiluze, hvis søster Catalina han har en affære med. En morgen hører Juan lyden af Ignacios øksehug, og i vrede over ikke at kunne følge med i hans tempo slynger han sin økse imod rivalen i det fjerne. Catalina frygter for Ignacios liv og løber fortvivlet ind i skoven. Her finder hun sin elsker, uskadt, og i skovbunden undfanges den uægte søn Peru.

I 1915 er Ignacio blevet egnens erklærede mester-aizkolari, mens Juan er blevet en decideret sær snegl. Peru tilbringer tiden sammen med sin senile bedstefar Manuel og sin halvsøster Cristina, og de tre er dels meget optaget af et mystisk hul i et træ i skoven, dels af deres fælles skat, et kamera. Ignacio og Catalina fuldbyrder endelig drømmen om at stikke af sammen, men Peru, der finder det magiske træ i skoven indsmurt i blod, tror først, at gale Juan har slået hans mor ihjel. Det viser sig dog at være gamle Manuel, der har 'ofret' resterne af en død ko til træet. Drengen bliver nu hentet af en rytter og rejser med sin mor og far til Amerika.

Peru vender i 1936 tilbage til Spanien som reporter for en amerikansk avis, og da han og Cristina atter mødes, opstår der uundgåeligt et kærlighedsforhold imellem de to halvsøskende - men borgerkrigen banker samtidig på i dalen. Peru og Cristina gemmer sig derfor i skoven, og da

Peru alligevel bliver taget til fange af nationalisterne, redder han sit skind ved at fornægte sin herkomst. Han undslipper således i sidste øjeblik døden, ligesom bedstefaderen i sin tid gjorde det, og han og Cristina kan sammen flygte over grænsen til Frankrig.

I kraft af køerne, der med deres store øjne ser både smådumme, overbærende og sælsomt livskloge ud, anlægger Medem en ydre synsvinkel på sin fortælling om had, kærlighed og blodets bånd. Køerne repræsenterer således en slags ren bevidsthedstilstand, upåvirket af krigene og af spændingerne imellem de to familier. Andre bærende elementer i *Vacas* er det kamera, som sætter Manuel, Peru og Cristina i stand til at identificere sig med køerne og hermed iagttage verden fordomsfrit, samt skovens magiske og uhyggelige rum, der symboliserer menneskenes natur og drifter.

Ikke kun filmens magisk realistiske grundtone, men også fortællingen som sådan giver påmindelser om Gabriel García Márquez' roman *100 års ensomhed*, hvor den lille, colombianske by Macondo er skueplads for en frodig familiesaga, der med skæbnen som styrmand udspiller sig på baggrund af flere borgerkrige. Om ligheden er tilsigtet, må stå hen i det uvisse, men at Julio Medem i sin debutfilm, skønt den undertiden kan virke en smule gumpetung, øser af et rigt og originalt talent samt af en forrygende visuel begavelse, må til gengæld være tydeligt for enhver.

Mænd, kvinder, løgne og egn. I *La ardilla roja* (1993, *Det røde egn*) står den unge fyr Jota og sparker til et rækværk ved havet, idet han forsøger at samle mod til at begå selvmord. Inden han får gennemført sit desperate forehavende, kører en motorcykel imidlertid igennem rækværket

nærved, og Jota stormer til og finder føren, en køn, ung kvinde, liggende på stranden. Pigen har mistet hukommelsen, så Jota udgiver sig på hospitalet for at være hendes kæreste og giver hende navnet Lisa. Skæbnen synes at have givet ham en ny chance i livet... Da pigen vågner op, tilsyneladende stadig ramt af amnesi, indvilger hun i at tage med Jota på ferie på campingpladsen 'Det røde egn', som ligger smukt i det nordspanske landskab. Jotas løgn afføder herefter et intrigant spil, hvor hovedpersonerne aldrig rigtigt ved, hvor de har hinanden.

Lisas fortid er mørk og foruroligende. Hun frygter sin tidligere kæreste, en sindsyg og vild person, der kører rundt i San Sebastián's nætter og laver ravage i sin røde bil. På den måde betyder den nye, falske identitet også en ny chance for Lisa, og vi begynder at ane, at hun er ved fuld bevidsthed og hermed selv lyver for Jota. På campingpladsen, hvor de små egn siges at herske, stifter Lisa og Jota bekendtskab med et ægtepar - han er en ilter og ubegavet taxichauffør, hun en underkuet husmor - men Jota, der har nok at gøre med at holde styr på sine løgne over for Lisa, er afvisende over for alt for megen selskabelighed. Medem lader kvinderne associere med de listige egn, som fra trætoppene iagttager menneskene, og det, de kære, små væsener ser - og ind imellem piller ved! - er en forførende historie om kærlighed, begær og bedrag mellem to mennesker, som ikke kender hinanden. En historie, der ifølge instruktøren selv skal ses som en refleksion over den spanske 'machismo'. Jota forsøger således at snyde sig til at kontrollere Lisas følelser, men han er dog ikke i stand til at kue hende på samme måde som hendes farlige eks-kæreste, der lurker i kulissen.

Tonen i *La ardilla roja* er skæv, ironisk

Tierra

og meget humoristisk, og som det turde fremgå blander filmen på elegant vis forskellige genrelementer i form af det komiske, det romantiske, en vis suspense og det erotiske. Emma Suárez, Cristina i *Vacas*, brænder igennem som den smukke og gådefulde Lisa, og Nancho Novo leverer en fin og troværdig præstation som Jota, der efterhånden bliver et offer for sine egne løgne. Det hele serveres i et billedsprog, der måske ikke er ligeså stort anlagt som i *Vacas*, men til gengæld er både lækkert og rummer en række fornujelige detaljer, blandt andet en sælsom slowmotion-sekvens og et frækt egerns POV! Den overrumplende film vandt

både Prix de la Jeunesse og Publikumsprisen ved filmfestivalen i Cannes i 1993.

Livet, døden og den kosmiske orden.

Tierra (1996) er Julio Medems til dato mest ambitiøse, for ikke at sige prætentøse, film. Den begynder således med en kameratur fra verdensrummet og ned i Nordspaniens røde muld! En ekspert i sprøjtemidler, Angel, altså engel, spillet af Carmelo Gómez, der havde fremtrædende roller i både *Vacas* og *La ardilla roja*, ankommer til et afsides område i regionen Aragonien, hvor han skal bekæmpe en bænkebiderplage, der får den lokale vin til at smage af jord. Angel lider af personlig-

hedsspaltning og ledsages på sin vej gennem livet af en engleagtig dobbeltgænger, som han fører lange, filosofiske dialoger med. Og her tales der om både liv og død, tro, kærlighed og den store, kosmiske orden!

Angel mister orienteringen, da han møder to kvinder - den sexede Mari og den gifte Angela, igen dejlige Emma Suárez, og man skal ikke være noget geni for at se de to piger som henholdsvis luder og madonna. Samtidig har Angel svært ved at tackle den temperamentsfulde Patricio, der ikke blot er Angelas ægte-mand, men også Maris elsker, og selv ikke hans tilsyneladende kontakt med en verden hinsides denne synes at kunne løse hans livtag med et velkendt skisma: Det kødelige versus det åndelige. Før end denne fabel om det at finde sig selv og turde kaste sig ud i kærligheden kan nå en løsning, må Angel således, for at sige det banalt, bringes voldsomt ned på jorden. At den jordiske Angel til slut vælger Mari, må vel være rimeligt nok, selvom hans indre engel utvivlsomt ville have valgt Angela...

Tierra faldt hverken i pressens eller juryens smag, da den som konkurrencefilm blev vist i Cannes i 1998, og filmen er da også rent ud sagt kryptisk. Hvis man kan acceptere, at den stiller langt flere spørgsmål, end den ønsker at besvare, er den dog et fascinerende bekendtskab, og alene den fantastiske billedsides røde marslandskab gør den seværdig! Desuden vil Julio Medem-fans selvfølgelig sætte pris på, at også denne film rummer et originalt POV, nemlig bænkebidernes.

Kærlighed uden grænser. I den smukke og rørende kærlighedsfabel *Los amantes del Círculo Polar* (1998, *De elskende ved Polarcirklen*) mødes de to otteårige børn Otto og Ana uden for skolens port, og

deres skæbner er hermed beseglet. Da deres forældre forelsker sig i hinanden, bliver Otto og Ana en slags halvsøskende, men samtidig udvikler deres forhold sig med årene fra en uskyldig, barnlig forelskelse til en stor og evig kærlighed, som de imidlertid må holde skjult for forældrene. Otto mister for en tid troen på livet og kærligheden, da hans elskede mor pludselig dør af sorg og ensomhed, og da Anas mor samtidig forelsker sig i en finsk tv-producer og flytter fra Ottos far, taber Ana og Otto kontakten med hinanden.

Medem skaber et univers, hvor skæbnen er det styrende princip, og hvor selv den mindste - tilsyneladende tilfældige - hændelse synes at have en forudbestemt betydning. Den finske tv-mand, der en dag spadserer ind i Anas mors liv, er således i virkeligheden halvt tysk, halvt spansk, og hans far viser sig at være ingen anden end den tyske pilot, Otto, som under bombningen af Guernica styrtede ned i Nordspanien og blev venner med Ottos bedstefar, der reddede hans liv. Efter et forlist forhold følger den nu femogtyveårige Ana en pludselig indskydelse og rejser til finsk Lapland, hvor den gamle Otto tager imod hende, og hvor hun begynder at forberede sig på genforeningen med sin elskede. Unge Otto synes også at handle efter samme, større mønster, da han uddanner sig til pilot og begynder at flyve post til Finland: Skæbnen vil det selvfølgelig sådan, at Ana og Otto, der som børn sammen betragtede et kort over Finland og billedet af en elg i en bog, atter skal mødes ved Polarcirklen, men selvom kærligheden gennem hele filmen giver løfter om at være den menneskelige kraft, der kan måle sig med skæbnens og tilfældets ydre principper, skal mødet desværre blive tragisk. Det bemærkes flere gange i filmen, at navnene Ana og Otto - ligesom

instruktørens eget navn - både kan læses forfra og bagfra, og at de repræsenterer livets cyklus. I det lys er en ny begyndelse, bagfra, måske mulig, og kærligheden hermed hævet over dødens endelighed?

Den elegant vævede historie i *Los amantes del Círculo Polar* er fremstillet i et flot og stringent billedsprog, der til gengæld rummer færre overraskelser end i de tidligere film. En enkelt elg er samtidig alt, hvad vi ser til Medems glæde for dyr, men

hans magisk realistiske tone med et umiskendeligt humoristisk drys er intakt. Det er en smuk og vemodig kærlighedshistorie, som i et tematisk blik agterud rummer klare paralleller til Medems tidligere film. Og mon ikke livets rigdom samt ikke mindst kærlighedens svære valg og store skrøbelighed rummer stof til flere originale oplevelser fra den baskiske billedmagers hånd?

Anders Leifer

Filmografi

- 1992 Vacas/Køer
- 1993 La ardilla roja/Det røde eger
- 1996 Tierra
- 1998 Los amantes del Círculo Polar/De elskende ved Polarcirklen